

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԽՐԱՏ ՈԳԵՇԱՀ

Նախ եւ առաջինն մի՛ ինչ պահիր յերկրաւորացս եւ ոչ ինչ, այլ սոսկ լեր յամենայն իրաց. եւ ա՛ռ զխաչն եւ երթ զհետ Տեառն քո, եւ վստահ լեր ի Քրիստոս որ զիւր ծառայն սովամահ ո՛չ առնէ, որպէս եւ ինքն ասէ, թէ Հայր ձեր զիտէ՛ զպիտոյն ձեր. խնդրեցէք զարքայութիւնն Աստուծոյ եւ այլն տացի ձեզ :

Զծաղր բնաւ ջնջեայ ի քէն, զի նայ է մայր պղծութեան. ընդ անաւրէնս մի՛ դեգերիր. զամբառ խաւսս մերժեալ ի քէն. զայն միայն խաւսեա որ օգուտ բերէ քեզ եւ ընկերին. զի վայրապար խաւսը՝ պոռնկութիւն է շրթանց, եւ նախագիրք մեղաց :

Երգումն բնաւ մի՛ հաներ ընդ բերան քո քան զայո եւ զօշն. զանաւրէնութեան խաւսս մի՛ լսեր. մերժեալ ի տեսութենէ եւ ի լսելոյ զչար. ատարորտի բնութիւն մի՛ քններ. պարապ ճառից մի՛ ուշ դներ, զի ասէ մարգարէն. ատեցի ես զժողովս չար(ե)աց, աչք իմ ի հաւատացեալս երկրի :

Մանգամարտաց հեռի լեր եւ մի՛ խաւսակցիր, եւ թէ պէտք ինչ լիցի քո ուղղակի վարուքն պատկառեցոյ զնոցա խակութիւն. անխռով եւ անվայր միտս կալ, հեզ, ցած, խոնարհ, երկայնամիտ. առ այն ցասիր ուր անարգի պատուիրանն Աստուծոյ, իբրեւ հեզն Մովսէս. զի ուր իմաս թէ անկարգութիւն է եւ կարծումն մեղաց լինի զայրանալն՝ զայն անհաշտ ցասիր :

մածուփ, ածինաճիւղ ապրումների բացա-
յայտման համար: Մատենանում իսպառ բա-
ցակալում են նկարագրութեան այնպիսի
բացայայտ ճոռումարանութեան արտայայ-
տութիւնները, ինչպէս, ասենք, «Ապարա-
նից կաշի պատմութեան» մէջ է նկատուում:
Այնտեղ, օրինակ՝ նարեկացին մի նկարա-
գրութեան ժամանակ նաւ ասելու փոխարէն
ասում է «անխարխալ յարկ» (անհիմն տուն)
կամ «անշունչ կառք», ծով ասելու փոխա-
րէն՝ «երկնագոյն դաշտ», ալիքներ ասելու
փոխարէն՝ «լուծական լեռներ» և այլն. ու-
րակումներ՝ որոնք առանց յատուկ բացա-
տրութիւնների անհասկանալի են: Բայց,
օրինակ՝ այլ քննութեան լուրի նկարագրու-
թիւնը նարեկում, որ արուած է այն խոհի
կապակցութեամբ, թէ, եթէ սոսկալի տան-
ջանքներ կարող են պատճառել մարդկանց
չնչին միջատներն անգամ, հապա ինչպիսի՞
տանջանքներ կարելի է սպասել դժոխքում:
Ահա՛ այդ միջատներից «չքոտի ճգճիմ»
մարմնով լուրերը, որոնք ոչ միայն ռամկ-
ներին, այլև անգամ հզօր թագաւորներին
սենեակներից վռնողում են ապարանքների
վերնաշարկերը բացօթեայ բնակուելու:

Ասպատակ ալլոց վայրենեաց,
Ըստ նմանութեան դիւաց գիշերամարտից
եւ մեկնադէն բարբարոս գնդից խաւարասի-
ւոց,
եւ զազանութեամբ ֆանասար գալլոց արա-
բացւոց,
Կորակոր զնացիւքն, արջնաքոյր գունովն,
Կրկնապարոյր կռածագ կացան,
Որ զօրէն ունի խայրոցաց կարճի,
Իբր դժնիկ փռով խոցոցեալ
Ծծեն ձգեն զարեանն խոնաւութիւն,
եւ յանկողինս մահնաց հանգսեանն
Վաստակս կրից ցուցանեն:
Եւ կարկառեալ ուրու՛ք ձեռն՝
Հասուցանել զհասուցումն նոցա նոցին,
Վաղվաղակի զգան զվնաս վստգիկն՝
Զոր ազգեն մարդոյն.
Եւ անդէն իսկոյն լերկամարմին փոք հա-
սակաւն
Իբր քեւօք իմն քոխս արձակեն,
Եւ ըստ մարախի ձեւոյ ոսոսեալ
Այս անդր տարբերին ...:

(Բան ԿԹ. — Բ.)

(Շարունակելի՝ 11)

Մ. ՄԿՐԵԱՆ

Ի գինոյ ամէնեւին պատրաստ կաց, եւ որք զխնումն որովայնի սէր ասնն, այն չէ սէր, այլ խոր թշնամութիւն. այլ ճշմարիտ սէր այն է Քրիստոսին, անոխակալ լինել, ձեռն տալ անկեալ եղբարն, եթէ մարմնով եւ թէ հոգով. մտադիւր սրտիւ եւ լուրջ երեսաւք ընդ առաջ զնալ հիւրոցն, ցրտացելոց ջեռուցանել, կերակրել. զմերկն զգեցուցանել, զհիւանդն դարմանել, զտկարամիտն մխիթարել աստուածային բանիւք զրոց. զստահակն խրատել, թշնամեաց եւ զրկողաց սրտի մտաւք աղաւթել եւ թողութիւն հայցել, զմայր առաքինութեան զհնազանդութիւն լիով կատարել:

Պնդեա ի պահս, յաղաւթս եւ ի տքնութիւնս. պար վասն խոնարհեցուցանելոյ զմարմինն են. եւ դու ի պահելն քո զոգեպահն միայն կեր. եւ մի՛ լուծանք զվիշտն զանազան կերակրովքն, այլ լոկ հաց եւ բանջար եւ աղ շատասցի բեզ. եւ մի՛ որպէս որովայնապարարքն լոկ զանուն պահոցն ունել:

Եւ ի սեղանն մի՛ բնաւ խաւսիր, այլ զհանդերձեալսն խոկա ի միտսդ, եւ յիշեալ զսուրբ հայրսն, որք վշտամբերութեամբ անցուցին զխաբեբայ կենցաղս. զթուականս եւ զաւուրս յիշեալ, զաւր մահուն եւ դատաստանին եւ զՔրիստոս հանապազ առաջի աչաց կալ. եւ սուրբ պահեալ զմիտս քո, զխորհուրդս եւ զբանս. վաստակեալ գիտութեամբ եւ հանկիցես իմաստութեամբ:

Արդ այսու գիտացիր զառողջութիւն եւ զհաստատութիւն առն վանականի, յորժամ զմի տեղի ունիցի եւ բնաւ ամենեւին ոչ անցուցէ ժամ մի դատարկ. այլ սաղմոսէ, աղաւթէ, կարդայ, զրէ, ուսանի, ուսուցանէ, կարէ, կարկատէ, արբանեկէ, եւ լինի իբրեւ զծառ հաստատուն ի միում վայրի, եւ տայ զպտուղ ի ժամու անթափ տեսնով:

Արդ երանեմ լեռնակեցացն հանապազորդաց, որք հրաժարեալ են յաշխարհէ, հեռացեալ ի ստացուածոց, արծակեալ ի կանանց, ազատեալ ի տանտիկնաց, զատեալ ի հարկաց, աւտարացեալ ի բանակաց, որոշեալ ի հոգոց, բեցեալ ի խորհրդոց, մաքրեալ ի չարին սերմանացանութենէն, սրբեալ ի մեղաց, եւ լեալ անստացուած, ունելով զմիտս ի սրբութիւն եւ ի խոնարհութեան, եւ թռուցեալ ի լերինս իբրեւ զաղաւնի, եւ զբոյնն եղեալ ի քարանձաւս, եւ զմայլեալ պարարին ըմպելով զականակիտ եւ զքաղցր ջրիկ աղբերականց, լինելով միակրաւնք անբիծք, անարատք, անբասիր, անպարսաւ, ապաստանեալք ի լերինս, զաւրացուցեալ զանծինս, պնդեալ զմէջս, սրբեալ զսիրտս, ուղղեալ զմիտս, միացուցեալ զխորհուրդս, արիացուցեալ զկամս, քաղցրացուցեալ զբարս եւ զբանս, անզբաղ, անզբաւս, միամտեալ պարապեն կրաւնաւորական վարուց, սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ, եւ քրիստոսաբար սիրովն բերկրին ընդ միմեանս, ցանկացեալ երանութեան մարգարէին, թէ ո՞ տաց ինձ զթեւս աղաւնոյ զի թռուցեալ հանկիչայ, շնորհաւք Սուրբ Հոգւոյն, յաւիտեանս ամէն:

Վերոգրեալ Խրատը առնուած է Ս. Յ. Թ. 1187 ձեռագրէն, որ բոլորագիր ժողովածու մըն է, օրինակուած 1415էն քիչ առաջ: Գրուածքին վերնագիրն է «Սբ. Հաւրն Մաշտոցի Խրատ Ոգէշահ» (էջ 323): Ըստ Սաւաւաճեանի, համանուն Կաթողիկոսն է: Գրութիւնը անսխալ ընդօրինակութեամբ մը չի ներկայանար հոս, ինչպէս կը տեսնուի ինքնին. այնուհանդերձ իբրեւ հնագոյն նշխար մը ունի իր շահեկանութիւնը:

Հրատ. Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ